

Kommunstyrelsen

Revisorernas granskning av kommunens strategiska arbete med VA-verksamhet

KS2020/57/01

Förslag till beslut

- 1 VA utbyggnadsplanen revideras och uppdateras
- 2 Övergripande VA plan färdigställs. Görs i samverkan med andra berörda verksamheter framförallt inom Samhällsbyggnad
- 3 Inom VA enheten frigörs personal som kan arbeta med de delar som berör VA enheten

Kommunrevisionen delges detta beslut och informeras även om att en utredning med förslag om gemensam drift av VA och avfall i norra Värmland färdigställs nu i juni.

Sammanfattning av ärendet

Pwc har på uppdrag av kommunrevisionen granskat VA-verksamheten.

Granskningen avser i första hand VA utbyggnad men berör även VA plan och delplaner samt organisation och personalförsörjning.

Bedömningen i granskningsrapporten är att kommunstyrelsen endast till viss del har säkerställt en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av VA verksamheten.

Utredning av ärendet

VA planer tas fram enligt uppdaterade ”Rapport 2014 Havs och vattenmyndigheten”

Den utförs i 4 olika steg/etapper:

1. VA översikt/nulägesbeskrivning
2. VA policy
3. VA plan
4. Implementering och uppföljning

SUNNE | VÄRMLAND

I mars 2011 togs beslut att påbörja arbetet med Sunne kommunens VA plan

Under 2014 var steg 1, VA översikten klar, samtidigt gjordes en omprioritering med fokus på VA utbyggnad.

Behovet av en tydlig plan för VA utbyggnad gjorde att VA enheten fick i uppdrag att ta fram en sådan.

Miljöenheten låg ett steg före med sin kampanj ”Små avlopp ingen skitsak” där ofta frågan om möjligheten till anslutning av kommunalt avlopp ställdes.

I mars 2016 fastställdes nuvarande ” VA utbyggnadsplan med tillhörande verksamhetsområden, en sådan bör revideras var annat år, detta är inte gjort.

Plan för VA utbyggnad är en del av den övergripande VA planen.

PWC:s rapport:

Stämmer i stort med VA enhetens egna bedömningar.

Det finns en del brister i verksamheten, tex skall VA utbyggnadsplanen revideras och uppdateras.

Arbetet med VA planen måste återupptas där steg 1 VA översikten skall revideras, därefter fortsätter man med steg 2-4.

Att inte detta är påbörjat beror till största delen på personal och resursbrist.

Budget skall tas fram, egen personal måste friställas för att jobba med detta samt stöttas av inhyrd konsulthjälp.

Allt detta är planerat och förberett i en LOVA ansöka till Länsstyrelsen som kan bidra med viss ekonomisk stöttning.

Beskrivet som ett projekt år 2020-2023 med en total kostnad på totalt 2 000 000 kr. Ett bidrag för 80 procent av är sökt för detta. Preliminärt har 400 000:- beviljats för i år. Länsstyrelsen har än inte tagit beslut om kommande år.

Oavsett vad det blir måste arbetet genomföras.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelsen

PWC:s rapport

Skrivelse från revisorer

Anders Olsson
Verksamhetschef

Hans Nilsson
Enhetschef

Beslutet skickas till:

Va-enheten

Plan och projekt

Miljö- och byggenheten

Granskning av kommunens strategiska arbete med VA-verksamhet

Sunne kommun

Said Ashrafi

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	6
Bakgrund	6
Kontrollmål	6
Revisionskriterier	6
lakttagelser och bedömningar	8
Inledning	8
Kontrollmål 1	10
Kontrollmål 2	15
Kontrollmål 3	16
Kontrollmål 4	19
Revisionell bedömning	21
Bedömning av kontrollfrågan	21
Rekommendationer	22

Sammanfattning

I Sunne kommun finns ca 4 000 enskilda avloppsanläggningar. Många av dessa har brister och är i behov av renovering eller anslutning till allmän VA-anläggning där det är möjligt. Enheten för vatten och avlopp har tillsammans med enheten miljö, plan och bygg tagit fram "VA-utbyggnadsplan 2015-2025" med förslag på verksamhetsområden för VA-utbyggnad som faller under Vattentjänstlagen 6§. Fullmäktige beslutade 2016-03-21 att fastställa VA-utbyggnadsplanen för 2015-2025 och höja anslutningsavgiften med 35%, men brukningsavgiften blir oförändrad. Intäkter och kostnader för VA utbyggnaden redovisas separat och vid behov justeras VA taxan en gång/år. VA-utbyggnaden är självfinansierad via anslutningsavgifter från fastighetsägarna.

Revisionen upplever att det finns ett behov av att klarlägga ett antal frågeställningar avseende behovet av utbyggnaden av VA-nätet i kommunen.

Efter genomförd granskning bedömer vi att kommunstyrelsen **endast till viss del** har säkerställt en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av VA-verksamheten i kommunen.

Kontrollmål 1

Det finns mål, riktlinjer och rutiner framtagna för utbyggnaden av VA-nätet.

Bedömning

Kontrollmålet bedöms **Ej uppfyllt**.

Bedömningen baserar sig på följande grunder:

- Det finns varken fullmäktigemål eller verksamhetsmål med direkt koppling till vatten- och avloppsverksamheten.
- Kommunen saknar en aktuell VA-plan med tillhörande delplaner. Eftersom utbyggnadsplanen ska ses som en handlingsplan inom ramen för kommunens VA-plan är risken stor att utbyggnadsplanen har blivit snäv och inte är heltäckande.
- Utbyggnadsplanen baseras inte på en systematisk prioriteringsmodell som kommunen valt att tillämpa. Exempelvis saknar planen en analys av det framtida behovet av vattenförsörjning.

Kontrollmål 2

Det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning inom ramen för kommunens VA-verksamhet.

Bedömning

Kontrollmålet bedöms **Delvis uppfyllt**.

Bedömningen baserar sig på följande grunder:

- Ansvarsfördelningen upplevs tydlig.
- Organisationen upplevs vara stabil, har tillräcklig bemanning med rätt kompetens och fungerar relativt väl.
- Åldersstrukturen inom VA-enheten är sådan att ett flertal pensionsavgångar kan väntas inom en nära framtid och att personalförsörjningen därför skulle vara hotad.

Kontrollmål 3

Det finns en antagen investeringsplan för utbygganden av VA-nätet.

Bedömning

Kontrollmålet bedöms **Ej Uppfyllt**.

Bedömningen baserar sig på följande grunder:

- Det saknas en antagen investeringsplan för hela VA-utbyggandens genomförande under åren 2015-2025.
- Det framgår inte vilka underlag som har legat till grund för bedömningen av investeringsbehovet för VA-utbyggnaden för åren 2018-2022 angivna i kommunens budgetdokument 2019 och flerårsplan för åren 2020-2021. Skillnaderna i redovisade investeringar och budgeterade medel indikerar att det saknas ändamålsenliga rutiner för budgetering och investeringsstyrning.

Kontrollmål 4

Planerad utbyggnad av VA-nätet samordnas med kommande exploateringar.

Bedömning

Kontrollmålet bedöms **Uppfyllt**.

Bedömningen baseras sig på följande grunder:

- Det finns fungerande forum för intern samverkan kring kommande och pågående exploateringar.

Rekommendationer

Utifrån våra iakttagelser rekommenderar vi kommunstyrelsen följande:

- Se över och uppdatera VA-utbyggnadsplanen parallellt med framtagande av kommande VA-plan. Utbyggnadsplanen ska ses som en handlingsplan inom ramen för kommunens VA-plan. Prioritera arbetet med framtagandet av kommande VA-plan. Det behövs en politiskt förankrad plan som är framtagen genom en förvaltningsövergripande process.
- Små kommuner med VA i egen regi är mycket sårbara för pensionsavgångar och andra förändringar. Det är viktigt att åldersstrukturen inom VA-enheten är sådan att personalförsörjningen tryggas. Här krävs ett noggrant och långsiktigt planeringsarbete och en god framförhållning.
- Sunne Kommun står inför ökande utmaningar, inte minst vad gäller investeringsbehov i vatten- och avloppsanläggningar. För Sunne kommun kommer någon form av samarbete med andra kommuner krävas inte bara för att utveckla och förbättra verksamheten utan för att även på sikt upprätthålla och utveckla vatten- och avloppstjänsterna.
- Ta fram en investeringsplan för genomförande av VA-utbyggnaden. Beslutsunderlagen som ligger till grund för investeringsplanen ska inkludera kalkyler och är utformade på ett sådant sätt att de ger rimliga möjligheter för kommunstyrelsen att få tillräcklig information om VA-utbyggnaden för att kunna prioritera, styra och kontrollera detsamma.

- Ta fram riktlinjer och rutiner för intern kontroll samt riskbedömning av investeringar och genomförande av större investeringsprojekt.

Inledning

Bakgrund

Utbyggnaden av vatten- och avloppsledningarna i Sverige startade på 1800-talet som ett hälsoarbete för att förbättra tillgången till vatten och minska sanitära problem genom avloppsavledning. Därefter har utbyggnaden följt samhällsutbyggnaden i övrigt. Det betyder att under de år samhället expanderade byggdes många ledningar. Miljonprogramsutbyggnaden under 1960- och 1970-talen är det tydligaste exemplet. Stora delar av Sveriges ledningar är från den tiden. Från början var det hälsa och hygien som var anledning till utbyggnaden av VA, men med tiden har miljöfrågorna fått allt större betydelse, samtidigt som hälsoaspekterna är fortsatt viktiga.

En stor andel av de ledningar som lagts under första delen av 1900-talet ligger kvar, och andelen som är ersatt utgör en grund för att bedöma hur länge materialen håller. För nyare material, även ledningar som är 20-40 år, är det svårare att bedöma hur länge de håller eftersom så liten andel hittills har bytts ut.

På vattenledningsnätet säger driftstörningarna en hel del om ledningsnätets status. De material som läggs ned idag är nyare och detta bör innebära mindre driftstörningar. Hur driftsstörningarna utvecklar sig med tiden går dock i nuläget inte att säga.

På avloppsledningsnäten finns inte samma möjligheter att bedöma ledningars status utifrån ett nyckeltal motsvarande "lagade läckor". En spillvattenledning kan vara trasig länge utan att någon lägger märke till det. I stället finns det möjlighet att i alla fall invändigt inspektera ledningarna med hjälp av TV-inspektioner.

Revisionen upplever att det finns ett behov av att klarlägga ett antal frågeställningar avseende behovet av utbyggnaden av VA-nätet i kommunen.

Syfte

Syftet med granskningen är att bedöma om Kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av VA-verksamheten i kommunen.

Kontrollmål

Granskningen omfattar följande kontrollmål:

- Det finns mål, riktlinjer och rutiner framtagna för utbyggnaden av VA-nätet.
- Det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning inom ramen för kommunens VA-verksamhet.
- Det finns en antagen investeringsplan för utbygganden av VA-nätet.
- Planerad utbyggnad av VA-nätet samordnas med kommande exploateringar.

Revisionskriterier

- Kommunallagen
- Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)
- Vägledning för kommunal VA-planering (för hållbar VA-försörjning och god vattenstatus).

Omfattning och avgränsning

Granskningen avgränsas till ansvarig nämnd. Granskningen omfattar myndighetsutövning och tillsynsarbete som andra nämnder/styrelser ansvarar för. Granskningen är inriktad på en övergripande nivå av kommunens VA-verksamhet och omfattar exempelvis inte hur styrning, uppföljning och kontroll fungerar i respektive enhet.

Metod

Granskningen genomförs genom studier av styrdokument, exempelvis VA-plan och verksamhetsberättelse, etc. samt genom intervjuer med tjänstemän, totalt 2-3 intervjuer.

Avrapportering sker såväl skriftligt som muntligt till de förtroendevalda revisorerna.

Följande funktioner har intervjuats:

- Verksamhetschef för tekniska enheten
- Enhetschef för VA

Iakttagelser och bedömningar

Inledning

Lagen om allmänna vattentjänster

I § 6 i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster anges kommunens ansvar för att ordna med VA-försörjning i ett större sammanhang:

LAV § 6: Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, skall kommunen

1. Bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas,
2. Se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.

Kan huvudmannen tvinga en fastighetsägare som inte vill ansluta sig till den allmänna anläggningen att betala avgifter?

Om en fastighet ingår i verksamhetsområdet till vilket ett antal vattentjänster är knutna och huvudmannen har upprättat en förbindelsepunkt som också har blivit förmedlad, är fastighetsägaren skyldig att betala anslutningsavgifter, och andra avgifter enligt taxa, om inte fastighetsägaren kan tillgodose sitt behov bättre genom sin egen anläggning. Detta har prövats ett antal gånger av Statens VA-nämnd¹ och det har hittills inte funnits någon enskild spillvattenanläggning som har ansetts bättre än den allmänna anläggningen. När det gäller vatten ser rättspraxis lite annorlunda ut då det inte är helt ovanligt att fastighetsägare med egna vattenkällor faktiskt har ett bättre vatten än vad huvudmannen har. Fastighetsägaren får då bevisa detta genom att visa resultat från vattenprover samt visa att det är god tillgång på vattnet i vattenkällan. Kan fastighetsägaren visa detta kan huvudmannen inte kräva några avgifter för den vattentjänsten. Det samma gäller dagvatten. Det kan finnas enstaka fastigheter som på grund av fastighetens läge eller andra förutsättningar kan tillgodose sitt behov av dagvattenavledning bättre genom att exempelvis släppa sitt dagvatten till ett närliggande vattendrag eller liknande.²

Kommunal VA-planering

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har tagit fram en nationell vägledning om kommunal VA-planering i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholms län, Vattenmyndigheten i Bottenvikens vattendistrikt, Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Svenskt Vatten.

VA-planeringen är en del av kommunens övergripande planering. En tillkommande förutsättning för detta är reglerna om vattenförvaltning och vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som syftar till att åstadkomma god ekologisk, kemisk och kvantitativ status för vatten. Detta innebär att kommunerna i högre grad behöver en vidare

¹ VA-nämnden har ersatts med mark- och miljödomstolen sedan första januari 2016.

² Juridiken kring Vatten- och avlopp, Havs- och vattenmyndigheten, rapport 2015:15

planering för de kommunala vattenfrågorna. I vägledningen definieras begreppet kommunal VA-plan på följande sätt:

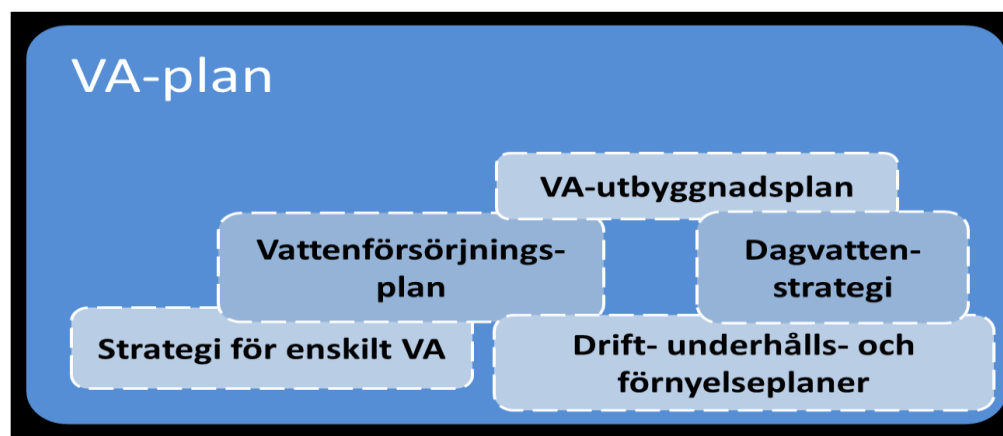
Med kommunal VA-plan menas ett styrdokument som beskriver hur VA-försörjningen ska ordnas i hela kommunen d.v.s. både inom och utanför kommunalt verksamhetsområde. Med VA-försörjning menas dricksvattenförsörjning samt omhändertagande av avloppsvatten. Avloppsvatten innefattar spillvatten samt dagvatten, ibland även dräneringsvatten.

En VA-plan enligt ovanstående definition bör motsvara en "vatten- och avloppsvattenplan" enligt åtgärd 37 i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. För att en kommunal VA-plan ska ha denna status bör följande vara uppfyllt:

- VA-planen ska tas fram genom ett förvaltningsövergripande arbete och vara väl politiskt förankrad.
- VA-planen ska innehålla en beskrivning av VA-försörjningen och dess påverkan på vattenstatus, motsvarande en VA-översikt enligt denna vägledning.
- VA-planen ska innehålla en VA-policy eller motsvarande politiskt beslutad viljeyttring med principer för prioriteringar mellan åtgärder och mellan geografiska områden.
- VA-planen ska kunna utgöra underlag för beslut om finansiering av föreslagna åtgärder.

Miljö kvalitetsnormerna för vatten rör främst skyddet av miljön även om det för grundvatten finns ett hälsoperspektiv, t.ex. miljö kvalitetsnormen för nitrat. Det är viktigt att VA-planeringen i lika hög utsträckning värnar skyddet för människors hälsa och livsmedelssäkerhet.

En kommunal VA-plan är inte något som krävs i vattentjänstlagen, miljöbalken eller plan- och bygglagen. Den saknar rättsligt bindande verkan och ska därför ses som kommunens egna styrmedel för att åtgärder ska kunna genomföras på ett effektivt sätt. En VA-plan kan omfatta och antingen inbegripa eller tydligt kopplas till en rad andra styrdokument som t.ex. vattenförsörjningsplan, förnyelseplan för allmänt VA, dagvattenstrategi, VA-policy etc. (figur 1).³

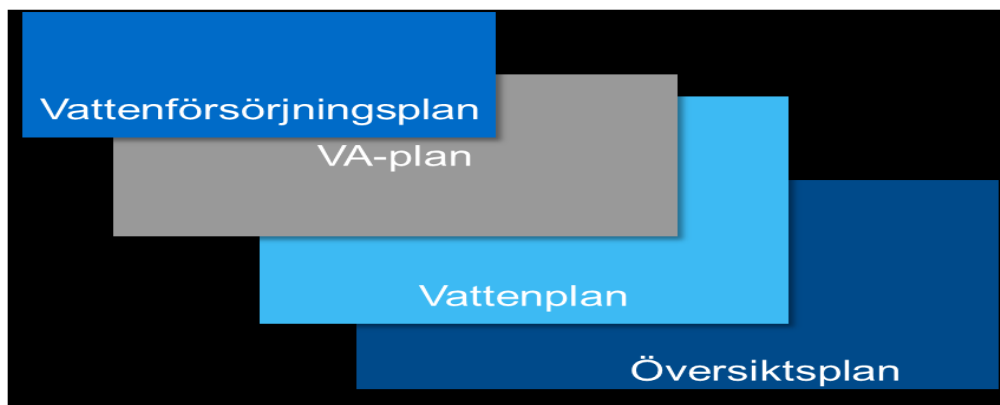

Figur 1. Principiell bild som visar att en VA-plan kan innehålla ett antal strategier och styrdokument med olika avgränsningar och benämningar. Det kan finnas både fler och färre styrdokument än de som visas här. *Källa: Havs- och vattenmyndigheten rapport 2014:1.*

³ Havs- och vattenmyndigheten rapport 2014:1

Andra planer och begrepp

Det finns även andra planer som kan relateras till VA-planeringen, såsom översiktsplan och vattenplan. VA-planen och vattenplanen kan utgöra planeringsunderlag till översiktsplanen (figur 2).

Figur 2. Principiell bild som visar hur översiktsplan, vattenplan, VA-plan respektive vattenförsörjningsplan kan förhålla sig till varandra. Källa: Havs- och vattenmyndigheten rapport 2014:1.

Kontrollmål 1

Det finns mål, riktlinjer och rutiner framtagna för utbyggnaden av VA-nätet.

lakttagelser

Mål

De övergripande politiska målen beslutas av kommunfullmäktige som med utgångspunkt från måluppfyllelsen gör en bedömning om kommunen anses ha uppnått god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Verksamhetsmålen ska utgå från de övergripande politiska beslutade målen. Det finns fem finansiella mål samt tretton verksamhetsmål som kommunstyrelsen ska rapportera utfallet för i samband med årsredovisningen. De övergripande politiska målen beslutas av Kommunfullmäktige som med utgångspunkt från måluppfyllelsen gör en bedömning om kommunen anses ha uppnått god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.

Det finns 4 stycken prioriterade övergripande politiska mål som är beslutade av Kommunfullmäktige som med utgångspunkt från måluppfyllelsen gör en bedömning om kommunen anses ha uppnått god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Dessa är

- Livskvalitet
- Hållbar kommun
- Livslångt lärande
- Näringsliv och arbete

Dessa mål är nedbrutna till kvantitativa mål som följs upp med mätbara indikatorer och målvärde för åren 2017-2021. Det finns dock inga kvantitativa mål avseende vatten och avlopp.

Verksamhetsmålen ska utgå från kommunstrategin och de övergripande politiska målen. För verksamhetsområdet samhällsbyggnad står i verksamhetsplan 2019, 2020-2021 att *”verksamhetsmålen ska utgå från de övergripande politiska beslutade målen. Processen med att ta fram verksamhetsmål för 2019 pågår och målen kommer att presenteras på KS i februari 2020.”*

För vatten och avlopp finns två nyckeltal och uppgifter och taxor och avgifter avseende vatten och avlopp som presenteras i tabellerna nedan.⁴

Nyckeltal	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Producerat dricksvatten m³</i>	750 000	750 000	750 000	750 000	750 000
<i>Försäljning dricksvatten m³</i>	515 000	520 000	520 000	520 000	520 000

Taxor och avgifter	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Vatten och avlopp</i>	+2 %	+2 %	+2 %	+2 %	+2 %

Intäkterna beror i hög grad på inkommande ärenden, vilket är svårt att bedöma år i förväg. Här har antagits en intäktsökning på ca 2 % per år.

Styrdokument

I Sunne kommun saknas en komplett VA-plan i enlighet med kriterier som Havs- och vattenmyndigheten och naturvårdsverket formulerat i vägledningen. Vi har sammanställt de som vägledningen lyfter fram nedan samt status för dessa dokument.

Styrdokument	Status i kommunen	i Beslutsår	Kommentar
<i>VA-utbyggnadsplan</i>	Finns	2016	Behov av uppdatering
<i>VA-plan</i>	Saknas		LOVA ansökan har lämnats in till länsstyrelsen
<i>Vattenförsörjningsplan</i>	Saknas	-	
<i>Dagvattenstrategi</i>	Saknas	-	
<i>Drift-, underhåll- och förnyelseplaner</i>	Saknas	-	
<i>Strategi för enskilt vatten</i>	Strategi för enskilt vatten och avlopp ingår i vår VA utbyggnadsplan 2015-2025		Om fastigheten inte omfattas av utbyggnadsplanen så ska fastigheten ha fortsatt enskilt vatten och avlopp
<i>Vattenplan</i>	Saknas	-	
<i>Översiktsplan</i>	Finns	2013	Det pågår ett arbete med en prövning av översiktsplanen. När prövningen är gjord på tjänstemannanivå ska den komma upp för KF-beslut år 2020

² Källa: Budget 2019 och flerårsplan för åren 2020-2021

Det saknas ett politiskt beslut om att arbeta fram en komplett VA-plan. I intervju framkom att kommunen hade för ett par år sedan ett arbete på gång med att ta fram en VA-plan som inte kunde fullföljas. Frågan är fortfarande aktuell, men det finns inte någon handlingsplan inom enheten för vatten och avlopp för att uppnå detta. Anledningen till detta är personalbrist. I intervju framkom att en politiskt antagen VA-plan skulle stärka styrningen och underlätta kommunens arbete med VA-försörjning.

Det framkom i intervju att mycket av det de planer som saknas ingår i eller kommer att ingå i kommunens kommande VA-plan. Kommunen kommer att följa vägledningen från "Havs och vattenmyndighetens rapport 2014:1". Tanken är den kommande VA-planen genomförs i ett projekt innehållande fyra delar som planeras att genomföras under åren 2020-2023. Under första året skall tidigare framtagna "VA översikt" och "VA utbyggnadsplan" revideras och uppdateras, dessa är i dag 3-4 år gamla, därefter följer kommunen Havs- och vattenmyndighetens vägledningen.

I översiktsplanen 2013 kan vi läsa att en i kommande VA-plan ska kommunen upprätta en övergripande strategi för vatten- och avloppsfrågorna. I översiktsplanen beskrivs i korthet den nuvarande situationen och några av de åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa tillgången på vatten med god kvalitet och ett väl fungerande avloppssystem för spillvatten. VA-planen ska även omfatta dagvattenhanteringen.

VA-utbyggnadsplan enligt Havs- och vattenmyndighetens vägledning

Begreppet VA-utbyggnadsplan avser ofta en plan för utbyggnad av den allmänna VA-anläggningen, utanför nuvarande verksamhetsområde, inom en angiven planeringsperiod. VA-utbyggnadsplanen kan ses som en handlingsplan inom ramen för kommunens VA-plan. Det finns också andra benämningar på denna typ av styrdokument, t.ex. VA-strategi, och i vissa kommuner benämns detta också enbart VA-plan vilket är missvisande då det enbart berör en del av VA-försörjningen i kommunen.

VA – utbyggnadsplanen i Sunne kommun

Sunne kommun finns ca 4 000 enskilda avloppsanläggningar. Många av dessa har brister och är i behov av renovering eller anslutning till allmän VA-anläggning där det är möjligt. Enheten för vatten och avlopp har tillsammans med enheten miljö, plan och bygg tagit fram "VA-utbyggnadsplan 2015-2025" med förslag på verksamhetsområden för VA-utbyggnad som faller under Vattentjänstlagen 6§. Fullmäktige beslutade 2016-03-21 att fastställa VA-utbyggnadsplanen för 2015-2025 och höja anslutningsavgiften med 35%, men brukningsavgiften blir oförändrad. Intäkter och kostnader för VA utbyggnaden redovisas separat och vid behov justeras VA taxan en gång/år. VA-utbyggnaden är självfinansierad via anslutningsavgifter från fastighetsägarna.

Anläggningsavgiften (en för varje fastighet) för upprättandet av förbindelsepunkt i tomt/trädgårdsgräns är lika för alla i utbyggnaden. I vissa fall finns fler bostäder på en fastighet tex lillstuga, gästhus mm. Vid en total byggnadsarea över 15m² och avsett för boende (komplementbostadshus) beräknas avgiften efter 2 styck bostadsenheter. Upprättande av förbindelsepunkt inom verksamhetsområde för kommunalt VA, utförs av Sunne kommun.

Avgiften påverkas ju också av om fastighetsägaren skall ha endast spillvattenanslutning eller spillvatten + dricksvatten. Många fastigheter har dricksvattenanslutning sedan tidigare.

Anslutning av fastigheten till förbindelsepunkten är en tillkommande rörlig kostnad för fastighetsägaren. Kostnader för material och arbeten efter förbindelsepunkten/inne på fastigheten tillkommer anläggningsavgiften. Fastighetsägaren har även möjlighet att utföra anslutningen med egen entreprenör eller utföra det själv. Då skall materialval och installationer vara utförda enligt Sunne kommuns anvisningar och tidsmässigt utföras i

omedelbar anslutning till att förbindelsepunkten upprättats. Vattenmätare levereras och installeras av Sunne kommun. Ansvar för garanti och funktion ligger kvar på fastighetsägaren tills anslutningen godkänts av Sunne kommun. När fastigheten är ansluten, besiktad och godkänd debiteras anslutningen, även debitering av bruksavgifter påbörjas. Om Sunne kommun utför anslutningen utgår inte ROT -avdrag för arbetad tid. Det finns en typ av kontrakt som upprättas för alla typer av bostadsfastigheter.

Beslutet innebär att Sunne kommun har förbundit sig att förse fastigheterna inom verksamhetsområdena med anslutning till spillvattennätet enligt Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412). Utbyggnaden av VA-planen avser spillvattenanslutning till 450 fastigheter samt 100 fastigheter som får möjlighet att ansluta sig till kommunalt dricksvatten. Övriga berörda fastigheter har kommunalt dricksvatten sedan tidigare.

Vägledning för arbetet har utöver lagstiftningen varit bland nationella miljömål, skydd av vattentäkter, ekonomiskt försvarbart, tekniskt och praktiskt möjligt med rimlig insats. Däremot har havs- och vattenmyndighetens vägledning⁵ inte lagat till grund för framtagandet av utbyggnadsplanen. De berörda områdena är åskådliggjorda på en karta där fastigheterna är inritade. Av utbyggnadsplanen framgår både prioriterade områden som omfattar enligt beslut 550 fastigheter, men i utbyggnadsplanen står 472 fastigheter. I intervju framkom att detta är ett exempel på behovet av förtydliganden och revidering av utbyggnadsplanen.

Typ av anslutning	2015	2016	2 017	2 018	2 019	2 020	2 021	2 022	2 023	2 024	2 025	2015-2025
Spill-och dricksvatten	34	66	61	42	73	87	84	9	9	14	12	457
Dricksvatten	0	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	15
Totalantal anslutningar	34	69	64	45	76	90	84	9	9	14	12	472

I utbyggnadsplanen framgår i vilken tidsordning de prioriterade områden för VA-utbyggnad skall ta. Planen omfattar VA-anslutningar under en 10-årsperiod. Många anslutningar är redan genomförda. Överlag löper arbetet på enligt plan, men det har under genomförandet av utbyggnadsplanen blivit tydligare vilka områden som är mer prioriterade än ändra och därav ett behov av revidering av utbyggnadsplanen. Utbyggnadsplanen innehåller inga uppgifter om hur ofta planen behöver uppdateras eller följas upp. Enligt intervju bör en revidering av utbyggnadsplanen göras vartannat år för att kunna hålla den aktuell. Målsättningen är att alla bebyggda fastigheter ska vara anslutna till kommunalt spillvatten och dricksvatten. Anslutningen till spillvatten är tvingande men till dricksvatten frivillig. Det finns dock möjligheter att få uppskov för senare anslutningar om

- På fastigheten finns en avloppsanläggning som är inrättad med tillstånd från Miljö, plan och bygg och är yngre än 10 år
- Avloppsanläggningen är äldre än 10 år, men fortfarande klarar rådande reningskrav
- När fastigheten ansluts sker ett avdrag med 50 % från då gällande anläggningsavgift för spillvatten.

I intervju framkom att det inte finns några tydliga riktlinjer för bedömning av rådande reningskrav. Detta kommer att ses över och utvecklas tillsammans med miljö- och byggenheten. Utbyggnadsplanen är dock inte baserad på en systematisk prioritering med en tydlig modell som kommunen valt att tillämpa. Det görs inga analyser av om utökning av verksamhetsområdet nödvändigtvis måste innebära anslutning till ett centralt system. Havs-

⁵ Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:1

och vattenmyndigheten anser att är viktigt att även överväga lokala kommunala anläggningar och andra tekniska lösningar i ett utvidgat verksamhetsområde. Det saknas även en analys och beskrivning av det framtida vattenförsörjningsbehovet, något som dock kommer att förtydligas i en kommande VA-plan enligt intervju.

I väntan på kommunal anslutning är fastighetsägaren ansvarig för sin enskilda VA-anläggning. De fastigheter som hamnar utanför det kommunala VA-verksamhetsområdet, ska där även fortsättningsvis VA-försörjningen vara enskild. I enstaka fall kan en fastighetsägare eller gemensamhetsanläggning utanför VA-verksamhetsområdet avtala om anslutning till kommunalt VA via en förbindelsepunkt på kommunens huvudledning. Om detta är möjligt avgörs från fall till fall, i ett avtal regleras då avgifter, anslutning, ledningsnät, drift mm.

I intervju framkom att kommunen har ett förhållandevis modernt reningsverk med bra kapacitet och reningsgrad samt att reningsverket har tillräckligt behandlingsstillstånd för att kunna ta emot de ökade mängderna som uppkommer i samband med utbyggnadsplanens genomförande enligt intervju. Men av utbyggnadsplanen framgår att Sunne reningsverk närmar sig taket för sitt nuvarande tillstånd. I utbyggnadsplanen beskrivs konsekvenserna av planens genomförande utifrån ett antal olika perspektiv, bland annat för viljan och intresset till kommunal anslutning.

De konsekvenser som identifieras är

- Många väntar på detta och tycker att det är en bra lösning
- Vissa är inte alls intresserade och kommer att ha alla tänkbara orsaker till att inte vilja ansluta sig. Detta måste hanteras på ett bra och rättvist sätt.

Enligt Havs- och vattenmyndighetens vägledning ska VA-utbyggnadsplanen också belysa hur kommunikation med berörda fastighetsägare ska genomföras både i avvaktan på åtgärderna och vid genomförandet. Utbyggnadsplanen innehåller ingen sådan information. I intervju framkom att kommunen inte haft någon dialog med fastighetsägare i samband med framtagandet av utbyggnadsplanen. Planeringsarbetet har haft stort fokus på samverkan inom kommunen och mellan kommunen och länsstyrelsen. Kommunens målsättning är gå ut med skriftlig information i ett första steg till berörda fastighetsägare som sedan delas in i mindre grupper om 41-45 fastighetsägare som bjuds in till informationsträffar vid olika tillfällen. Hittills har tre styck informationsträffar ägt rum. De flesta anläggningar är i dåligt skick och saknar efterföljande rening. Viljan och intresset till kommunal anslutning är delad enligt intervju.

Det finns grupper som är oförstående och grupper som är oroliga för att de inte anser sig kunna finansiera anslutningsavgiften till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Kommunens ståndpunkt är att det är fastighetsägaren som ska finansiera anslutningen till det kommunala VA-nätet, men det har varit fall där fastighetsägare som har varit under skuldsanering eller hamnat i personlig konkurs.

Rent generellt är betalningsförmågan kopplad till närheten till tätorten. Ju längre bort från tätorten, desto sämre betalningsvilja och betalningsförmåga enligt intervju. Kommunen skulle kunna erbjuda betalning via avbetalning. Va-enheten har tagit fram en rutin men det har inte omsatts i praktisk handling och därmed har rutinen inte kunnat utvärderas. Det har varit mycket interna diskussioner om vilken kommunal organisation som ska vara "bank", dvs VA-sidan eller kommunförvaltningen, men i kommunen finns det inget VA-lån som många kommuner har. Grunden idag är att fastighetsägarna ska finansiera VA-anslutningen själva, men fastighetsägare som har svårt att finansiera en anslutning till det kommunala VA-nätet och kan bevisa det genom att visa upp avslag från två olika banker, då går kommunen in och erbjuder avbetalning. Avgiften fördelas på inbetalningar i 1:a hand under 3 år, i 2:a hand längre, max 10 år.

Information om vad som gäller för enligt kommunens beslut för de olika verksamhetsområdena finns samlad på kommunens hemsida på ett sådant sätt att myndigheter, fastighetsägare och andra har möjlighet att enkelt få reda på det aktuella läget.

Bedömning kontrollmål 1

Kontrollmålet bedöms **Ej uppfyllt**.

Bedömningen baserar sig på följande grunder:

- Det saknas varken fullmäktigemål eller verksamhetsmål med direkt koppling till vatten- och avloppsverksamheten.
- Kommunen saknar en aktuell VA-plan med tillhörande delplaner. Eftersom utbyggnadsplanen ska ses som en handlingsplan inom ramen för kommunens VA-plan är risken stor att utbyggnadsplanen har blivit snäv och inte heltäckande.
- Utbyggnadsplanen baseras inte på en systematisk prioriteringsmodell som kommunen valt att tillämpa. Exempelvis saknar planen en analys av det framtida behovet av vattenförsörjning.

Av (LAV) framgår, att om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, behövs ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten behöver ordnas och se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.

Det är alltså kommunens skyldighet att anordna sådana anläggningar med hänsyn till människors hälsa och miljö. Det innebär bland annat att kommuner kan besluta att individuella fastighetsägare ska ansluta sig till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Detta trots att man som fastighetsägare har godkänt enskilt VA i enlighet med miljöbalken eller har en godkänd samfäll VA-anläggning tillsammans med sina grannar i enlighet med anläggningslagen.

Av 24 § LAV framgår, att fastighetsägare ska betala avgifter för allmän VA-anläggning om fastigheten finns inom VA-anläggningens verksamhetsområde. Av 26 § LAV framgår, att fastighetsägare ska betala avgifter för en allmän VA-anläggning, om fastigheten behöver, eller har nytta av, bortledande av vatten från allmän platsmark.

Sammanfattningsvis kan fastighetsägare alltså tvingas att ansluta sin fastighet. Om man inte är nöjd med kommunens beslut i frågan kan beslutet överklagas till länsstyrelsen och sedan vidare till mark- och miljödomstol.

Kontrollmål 2

Det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning inom ramen för kommunens VA-verksamhet.

lakttagelser

I kommunstyrelsens ledningsfunktion ingår att leda och samordna frågor inom bland annat planering av användning av mark och vatten, bostadsplanering. Verksamhetsområdet samhällsbyggnad driver verksamhet inom elva olika områden. VA-enheten inom verksamhetsområdet samhällsbyggnad driver kommunens vatten- och avloppsanläggningar, där drift, underhåll och utbyggnad av VA-nätet ingår. VA-enheten är en beställarorganisation, vilket ställer enligt intervju höga krav på samverkan med olika enheter inom kommunen.

VA- enheten är indelad i tre områden; administration, VA-drift och anläggning & projekt. VA-drifts uppdrag är att se till kommunens befintliga anläggningar fungerar. Anläggning & projekt

har två uppdrag där det ena är att jobba med utbyggnaden av VA-nätet och den andra förebyggande och felavhjälpande underhåll. Inom VA-enheten finns ca 20 heltidstjänster.

Rent praktiskt ligger utbyggnadsfrågor på en annan enhet inom verksamhetsområdet samhällsbyggnad, nämligen enheten för plan och projekt. Men det är VA-enheten som via enhetschefen ansvarar för beställning av uppdrag från denna enhet och ser till att det finns både personella och ekonomiska resurser tillgängliga samt gör uppföljning av det hela uppdraget.

Strategiska frågor hanteras av chefen för VA-enheten. För ca tre år sedan låg anläggning & projekt under gata och park som var sorterade under tekniska verksamheten. VA-enhetens ansvarsområde var då begränsat till driftsfrågor, men genom en omorganisation flyttades anläggning & projekt till VA-enheten. VA-enheten köper in projekteringstjänster från enheten för plan och projekt numera. För 3-4 år sedan hade VA-enheten inte tillgång dessa tjänsterna på samma sätt som idag, vilket innebär att personalmässigt är VA-enheten utökad och anpassad mer än tidigare år. Organisationen upplevs vara stabil, ha tillräcklig bemanning och kompetens och fungerar relativt väl, men framtagandet av den kommande VA-planen kräver att VA-enheten har erforderlig strategisk kompetens. Åldersstrukturen inom VA-enheten är sådan att ett flertal pensionsavgångar kan väntas inom en nära framtid och att personalförsörjningen därför skulle vara hotad. Det är viktigt att åldersstrukturen inom VA-enheten är sådan att personalförsörjningen tryggas. Här krävs ett noggrant och långsiktigt planeringsarbete och en god framförhållning.

Enligt intervju har VA-enheten en pågående dialog med grannkommunerna om att bygga upp en gemensam driftsorganisation för VA-verksamheten som syftar till att, dels stärka styrning och organiseringen av VA-verksamheten, dels kunna attrahera och behålla strategisk planeringskompetens. Av årsredovisningen 2018 framgår att VA-enheten har haft svårt att hitta personal med rätt utbildning och erfarenhet.

Svenska vattens hållbarhetsindexundersökning⁶ 2019 visar att mindre kommuner som samverkar i ett gemensamt bolag eller via ett kommunalförbund har dock uppvisat en förbättrad strategisk kapacitet och bedöms ha en mer ändamålsenlig organisation för att kunna genomföra nödvändiga investeringar.

Bedömning kontrollmål 2

Kontrollmålet bedöms **Delvis uppfyllt**.

Bedömningen baserar sig på följande grunder:

- Ansvarsfördelningen upplevs tydlig
- Organisationen upplevs vara stabil, har tillräcklig bemanning och kompetens och fungerar relativt väl.
- Åldersstrukturen inom VA-enheten är sådan att ett flertal pensionsavgångar kan väntas inom en nära framtid och att personalförsörjningen därför skulle vara hotad.

Kontrollmål 3

Det finns en antagen investeringsplan för utbygganden av VA-nätet.

lakttagelser

⁶ Svenskt Vatten har, i nära samarbete med sina medlemmar, tagit fram verktyget hållbarhetsindex. Syftet med hållbarhetsindex är att ge de kommunala VA-organisationerna ett verktyg att analysera och förbättra sin verksamhet. En viktig aspekt är att resultatet ska kunna tjäna som underlag för dialog mellan verksamhetsansvariga och kommunens politiska beslutsfattare i diskussioner kring förbättringar, prioriteringar och investeringar. Hållbarhetsindex är också ett verktyg för Svenskt Vatten för att identifiera de utmaningar våra medlemmar står inför och utifrån detta utforma stöd i form av rådgivning, kurser och kommunikation.

I samband med årsredovisningen/bokslut 2017 byttes redovisningsprincip vilket innebär att hela utbyggnaden av kommunalt VA redovisas som investeringsprojekt enligt den kommunala redovisningslagen och RKR:s (Rådet för kommunal redovisning) rekommendationer.

Investeringsbudget för vatten och avlopp fastställdes till 12,75 Mkr för år 2018, 6 Mkr är utökning av investeringsbudget och att en 2,4 Mkr omdisponeras av befintliga investeringsmedel inom VA till VA-utbyggnad.

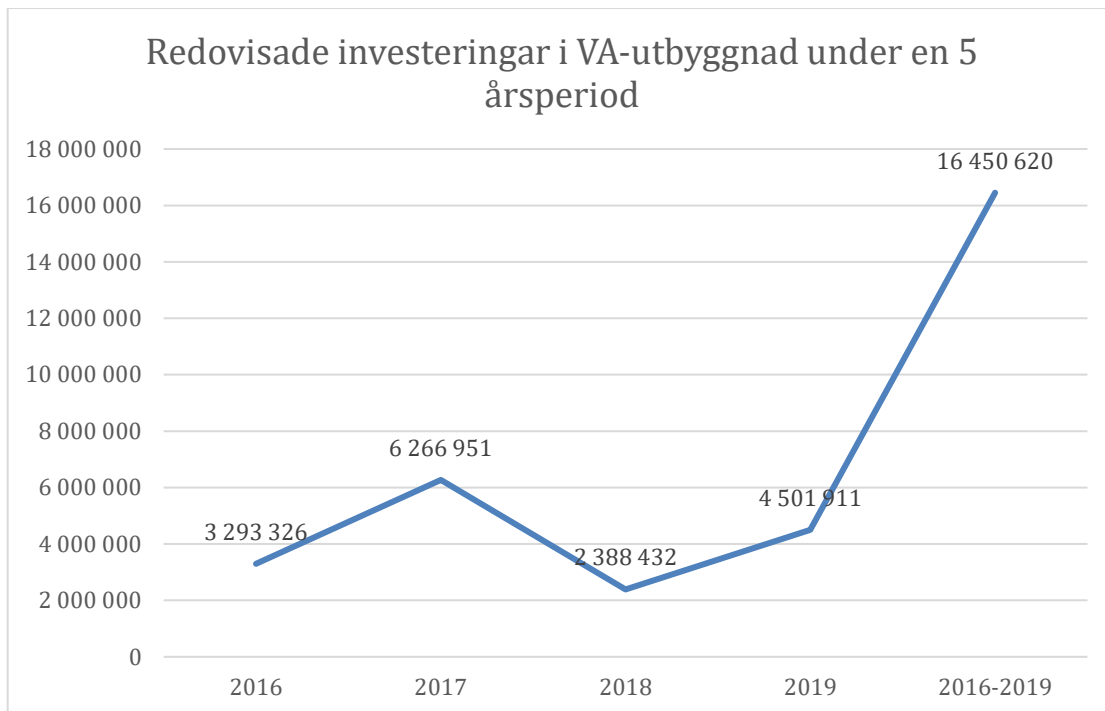
Tabell 1: Investeringar för vatten och avloppsverksamhet över en fem årsperiod, Källa: Budget 2019 och flerårsplan för åren 2020-2021

<i>Budget</i>	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Energiinvesteringar</i>	600	300	300	300	300
<i>Strategisk VA-plan</i>	500	500	500	500	500
<i>Nödvattenförsörjning</i>	500	0	0	0	0
<i>Vattenverk/reningsverk</i>	1250	2000	2000	2000	2000
<i>Nyinvesteringar Öjerviks vattenverk</i>	1250	1000	1000	1000	1000
<i>Larmöverföring och kommunikation VA</i>	250	200	200	200	200
<i>VA-utbyggnad</i>	8400	12 000	12 000	12 000	12 000
Totalt	12 750	16 000	16 000	16 000	16 000

Av tabell 1 framgår att bedömda totala investeringsbehovet för VA-utbyggnad uppgår till 56,4 Mkr under en 5-årsperiod. Det har även budgeterats 500 tkr årligen tom 2022, totalt 2,5 Mkr för arbete med strategisk VA-plan. I intervju framkom att dessa medel är avsatta för åtgärder som inte ännu har definierats och kan komma att behövas strategiska insatser under året, exempelvis arbete med att ta fram en VA-plan.

Gällande investeringar för VA-utbyggnad har det enligt intervju bokats upp för mycket medel som inte är nödvändigt. Processen för att äska budget för utbyggnaden av VA-verksamheten behöver ses över enligt intervju. Det redovisade investeringarna i VA-utbygganden har landat på mellan 4-5 miljoner per år. I diagrammet nedan redovisas genomförda investeringar i VA-utbygganden under de senaste 5 åren⁷.

⁷ Källa: Erhållet statistiskt underlag från kommunen.

Kommunen tog fram långsiktiga prognoser av VA-taxans behov av höjningar avseende anslutningsavgifter och brukningsavgifter i samband med framtagandet av VA-utbyggnadsplanen år 2016, vilket resulterade i att anläggningsavgifterna höjdes med 35 %, men det totala investeringsbehovet för genomförande av VA-utbygganden har inte uppskattats och bedömts. Det saknas således en antagen investeringsplan för utbyggnaden av VA-nätet.

I beräkningen av höjningen av anläggningsavgifterna låg ett antagande om en lägesfaktor, dvs ju längre från tätorten man kommer desto dyrare blir att bygga ut VA-nätet. Enligt intervju kommer i en kommande VA-plan att tydliggöras hela investeringsbehovet, exempelvis behovet av drift, underhåll och förnyelse av befintliga anläggningar.

Av diagrammet ovan framgår att totalt har investerats drygt 16 Mkr i VA-utbyggnaden under en femårsperiod. Kommunen har som mål att självfinansieringsgraden av investeringarna ska uppgå till 100 % under en rullande femårsperiod⁸, men eftersom självfinansieringsgraden för investeringarna inom VA-enheten ligger mellan 70-80 % måste kommunen använda extern nyupplåning för att finansiera investeringarna. Kapitalkostnaderna för dessa investeringar läggs sedan på driftsbudgeten.

Kostnader för utredningar och framtagande av planeringsunderlag belastar VA-enhetens driftbudget. Det söks också externa medel exempelvis LOVA bidrag för att kunna genomföra olika projekt. De tjänster som VA-enheten köper från andra enheter inom kommunen bokförs samtliga intäkter och kostnader som hör till projektet på det enskilda projektet i fråga.

Enligt intervju ser förutsättningar för att komma i mål med utbyggnadsplanen bra ut, dock finns det alltid en risk att tidplanen inte håller. En förklaring till risken att tidplanen inte håller uppges i intervju vara att när utbyggnadsplanen togs fram var vissa områden utpekade som LIS-områden⁹ och att det var därför det skulle byggas ut. Men det kan visa sig att det området som för fyra år sedan var utpekade som ett LIS-område inte längre är det idag och det kan förändra förutsättningarna något, men i huvudsak löper arbetet på ganska bra.

⁸ Budget 2019 och flerårsplan för åren 2020-2021

⁹ Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Eftersom kommunen saknar en komplett VA-plan har VA-enheten inte kunnat ta fram några prognoser för bedömningen av det långsiktiga behovet av underhåll och förnyelse av kommunens VA-nät. VA-enhetens bedömning är att kommunen står inför stora investeringar framåt men det kräver att kommunen kommer igång med framtagande av den kommande VA-planen.

Bedömning kontrollmål 3

Kontrollmålet bedöms **Ej Uppfyllt**

Bedömningen baserar sig på följande grunder:

- Det saknas en antagen investeringsplan för hela VA-utbyggandens genomförande under åren 2015-2025.
- Det framgår inte vilka underlag som har legat till grund för bedömningen av investeringsbehovet i för VA-utbyggnaden för åren 2018-2022 angivna i kommunens budgetdokument 2019 och flerårsplan för åren 2020-2021. Skillnaderna i redovisade investeringar och budgeterade medel indikerar att det saknas ändamålsenliga rutiner för budgetering och investeringsstyrning.

Kontrollmål 4

Planerad utbyggnad av VA-nätet samordnas med kommande exploateringar

lakttagelser

Kommunen bygger också ut sitt VA-nät vilket innebär stora investeringar under ett flertal år framåt. Sunnes samlade investeringsvolym beräknas under 2019 uppgå till 98,5 mkr, vilket är en fortsatt hög nivå. Under 2020 beräknas ett nytt särskilt boende för äldre påbörjas vilket är en stor enskild investering under perioden.

Investeringsnivå för att uppnå 100 % självfinansiering över perioden är ca 303 Mkr. Av de totala investeringarna beräknas (150 mkr), 50 % under perioden göras i fastigheter. Gator, vägar och broar beräknas omfatta 37 mkr eller 13 % av de totala investeringarna under perioden.

Enheten för plan och projekt arbetar bland annat med fysisk planering, exploatering, miljö- och naturvårdsfrågor, GIS, fastighetsstrategiska frågor och projektledning. Enheten för Näringsliv och tillväxt arbetar med frågor som rör näringslivsutveckling och tillväxt. Utveckling av besöksnäring och turism ingår i uppdraget, liksom medfinansiering i olika projekt med totalt ca 0,8 mkr.

VA-enheten har avstämningsmöten med näringslivsenheten var tredje vecka för att kunna i tidiga skeden fånga information om kommande exploateringar. Vid beslutade exploateringar bjuds samtliga berörda enheter i verksamhetsområdet samhällsbyggnad till ett möte med potentiell exploatör.

Samordningen mellan kommande exploateringar och VA-utbygganden fungerar bra och kännetecknas inte av avbrutna projekt men det kan bli lite komplicerat när exploateringen är inne i tätorten och flytt av befintliga anläggningar är nödvändig. Att klargöra roller och ansvar och kostnadsfördelningen mellan olika parter kan vara lite komplicerat enligt intervju.

Det finns ingen koppling mellan VA-utbyggnaden och övriga exploateringar. VA-utbyggnaden är lite mer ute på landsbygden. Övriga exploateringar genomförs oftast i anslutning till tätorten och inom tätorten finns vissa områden som är uttalade som nästa bostadsområden och på så sätt är det tydligt att se behovet av gemensam planering.

Bedömning kontrollmål 4

Kontrollmålet bedöms **Uppfyllt**.

Bedömningen baseras sig på följande grunder:

- Det finns fungerande forum för intern samverkan kring kommande och pågående exploateringar.

Revisionell bedömning

Efter genomförd granskning bedömer vi att kommunstyrelsen **endast till viss del** har säkerställt en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av VA-verksamheten i kommunen.

Bedömning av kontrollfrågan

Kontrollmål	Kommentar	
Kontrollmål 1 Det finns mål, riktlinjer och rutiner framtagna för utbyggnaden av VA-nätet.	<p>Det saknas varken fullmäktigemål eller verksamhetsmål med direkt koppling till vatten- och avloppsverksamheten.</p> <p>Kommunen saknar en aktuell VA-plan med tillhörande delplaner. Eftersom utbyggnadsplanen ska ses som en handlingsplan inom ramen för kommunens VA-plan är risken stor att utbyggnadsplanen har blivit snäv och inte heltäckande.</p> <p>Utbyggnadsplanen baseras inte på en systematisk prioriteringsmodell som kommunen valt att tillämpa. Exempelvis saknar planen en analys av det framtida behovet av vattenförsörjning.</p>	
Det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning inom ramen för kommunens VA-verksamhet	<p>Ansvarsfördelningen upplevs tydlig.</p> <p>Organisationen upplevs vara stabil, har tillräcklig bemanning med rätt kompetens och fungerar relativt väl.</p> <p>Åldersstrukturen inom VA-enheten är sådan att ett flertal pensionsavgångar kan väntas inom en nära framtid och att personalförsörjningen därför skulle vara hotad.</p>	
Det finns en antagen investeringsplan för utbyggnaden av VA-nätet.	<p>Det saknas en antagen investeringsplan för hela VA-utbyggandens genomförande under åren 2015-2025.</p> <p>Det framgår inte vilka underlag som har legat till grund för bedömningen av investeringsbehovet i för VA-utbyggnaden för åren 2018-2022 angivna i kommunens budgetdokument 2019 och flerårsplan för åren 2020-2021. Skillnaderna i redovisade investeringar och budgeterade medel indikerar att det saknas ändamålsenliga rutiner för budgetering och investeringsstyrning.</p>	

Planerad utbyggnad av VA-nätet samordnas med kommande exploateringar.

Det finns fungerande forum för intern samverkan kring kommande och pågående exploateringar.

Rekommendationer

Utifrån våra iakttagelser rekommenderar vi kommunstyrelsen följande:

- Se över och uppdatera VA-utbyggnadsplanen parallellt med framtagande av kommande VA-plan. Utbyggnadsplanen ska ses som en handlingsplan inom ramen för kommunens VA-plan. Prioritera arbetet med framtagandet av kommande VA-plan. Det behövs en politiskt förankrad plan som är framtagen genom en förvaltningsövergripande process.
- Utökning av verksamhetsområdet behöver inte nödvändigtvis innebära anslutning till befintliga system. Det är viktigt att även överväga lokala anläggningar och andra tekniska lösningar i ett utvidgat verksamhetsområde.
- Små kommuner med VA i egen regi är mycket sårbara för pensionsavgångar och andra förändringar. Det är viktigt att åldersstrukturen inom VA-enheten är sådan att personalförsörjningen tryggas. Här krävs ett noggrant och långsiktigt planeringsarbete och en god framförhållning.
- Sunne Kommun står inför ökande utmaningar, inte minst vad gäller investeringsbehov i vatten- och avloppsanläggningar. För Sunne kommun kommer någon form av samarbete med andra kommuner krävas inte bara för att utveckla och förbättra verksamheten utan för att även på sikt upprätthålla och utveckla vatten- och avloppstjänsterna.
- Ta fram en investeringsplan för genomförande av VA-utbyggnaden. Beslutsunderlagen som ligger till grund för investeringsplanen ska inkludera kalkyler och är utformade på ett sådant sätt att de ger rimliga möjligheter för kommunstyrelsen att få tillräcklig information om VA-utbyggnaden för att kunna prioritera, styra och kontrollera detsamma.
- Ta fram riktlinjer och rutiner för intern kontroll samt riskbedömning av investeringar och genomförande av större investeringsprojekt.

2020-01-17

Maria Jäger

Uppdragsledare

Said Ashrafi

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Sunne kommuns förtroendevalda revisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den [2019-06-12]. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

SUNNE KOMMUN
Revisorerna

Datum
2020-01-17

Sida
1 (1)

Kommunstyrelsen

För kännedom
Kommunfullmäktige

Granskning av kommunens strategiska arbete med VA-verksamhet

På vårt uppdrag har PwC gjort en granskning av hur kommunen arbetar med utbyggnaden av VA-verksamheten. Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av VA-verksamheten i kommunen.

Efter genomförd granskning gör vi bedömningen att kommunstyrelsen *endast till viss del* har säkerställt en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av VA-verksamheten i kommunen.

Det finns varken fullmäktigemål eller verksamhetsmål med direkt koppling till VA-verksamheten. Kommunen saknar en aktuell VA-plan med tillhörande delplaner. Utbyggnadsplanen baseras inte på en systematisk prioriteringsmodell. Det finns ingen antagen investeringsplan för genomförande av VA-utbyggnaden under 2015 – 2025. Det framgår inte vilka underlag som legat till grund för bedömningen av investeringsbehovet för VA-utbyggnaden under 2018 – 2022.

Ansvarsfördelningen inom kommunens VA-verksamhet bedöms däremot vara tydlig och organisationen är idag stabil, men risker finns när det gäller den framtida personalförsörjningen. Det finns också ett fungerande forum för intern samverkan kring kommande och pågående exploateringar för samordning med den planerade utbyggnaden av VA-nätet. Våra rekommendationer till kommunstyrelsen framgår av revisionsrapporten.

Vi överlämnar rapporten till kommunstyrelsen med begäran om svar senast den 30 april med en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits/kommer att vidtas med anledning av granskningen.

Inger Axelsson
Ordförande

Anders Folkesson
Revisor

SUNNE | VÄRMLAND

Postadress
Sunne kommun
1. Verksamhetsstöd
686 80 Sunne

Besöksadress
Verksamhetsstöd
Kvarngatan 4
Sunne

Telefon
0565-160 00 växel

Internet och fax
www.sunne.se
kommun@sunne.se
0565-160 01 fax

Giro och org.nr
744-2684 bankgiro
212000-1843 org.nr